

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTA KANCELEJA

Rīga

2012.gada 29.augustā

Centrālajai vēlēšanu komisijai
Smilšu ielā, 4 Rīgā, LV-1050

Par sadarbību Satversmes 78.panta piemērošanā

Augsti godātais Cimdara kungs!

Valsts prezidenta kanceleja ir iepazinusies ar plašsaziņas līdzekļos izskanējušo informāciju (arī Centrālās vēlēšanu komisijas sniegto informāciju par plānoto darbību) par parakstu vākšanas pirmā posma noslēgumu likumprojektam, kas paredz Latvijas pilsonības piešķiršanu nepilsoņiem.

Satversmes 78.pants citastarp paredz, ka ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesība iesniegt Valsts prezidentam pilnīgi izstrādātu likuma projektu, kuru Prezidents nodod Saeimai. Tā kā Satversmes 78.panta piemērošanā Valsts prezidentam nav paredzēta rīcības brīvība (*sk.: Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē. Rīga, 1930, 171.lpp.*) un atbilstoši Satversmes 78.panta otrajam teikumam grozījumu gadījumā automātiski notiek tautas nobalsošana, ir svarīgi, ka no Centrālās vēlēšanu komisijas saņemtais likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” 24.panta trešajā daļā iesniegšanai paredzētais dokuments būtu pilnīgi izstrādāts.

Pasaulē pastāv dažādas sistēmas vēlētāju likumdošanas iniciatīvai. Latvijas Satversmē tās paredzētas vienīgi pilnīgi izstrādāta likumprojekta iesniegšanai (*sk.: Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga, 2004, 127.Ipp.*). Atbilstoši starpkaru periodā bijušajai praksei un juridiskajai domai Centrālās vēlēšanu komisijas pienākums ir vērtēt, vai Satversmes grozījumu projekts vai likumprojekts ir pilnīgi izstrādāts (*sk.: Dišlers K. Vai Centrālajai vēlēšanu komisijai ir tiesība pārbaudīt iesniegtos likumprojektus. Jurists, 1928, Nr.5*).

Arī mūsdienu juridiskajās publikācijās pausts viedoklis, ka likumprojektam jābūt pilnīgi izstrādātam, jo nekvalitatīvu projektu iesniegšana nozīmētu to, ka Saeima to noraidītu vai grozītu, kas automātiski nozīmētu referendumu un iespējamu tiesību telpas deformāciju. Saskaņā ar mūsu likumiem izvērtēšanas tiesība pieder

Centrālajai vēlēšanu komisijai (*sk.: Pleps J., Pastars E. Vai tautas var Saeimā iesniegt budžeta projektu. Jurista vārds, 2002. gada 10.septembris, Nr. 18*).

Pēc Valsts prezidenta kancelejas ieskatiem pēc tam, kad Centrālā vēlēšanu komisija būs saņēmusi likumprojektu un līdz šim savāktos parakstus, būtu veicama iesniegtā likumprojekta juridiska pārbaude, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta ceturtajā daļā noteikto, ka valsts pārvaldei, atsevišķai iestādei vai amatpersonai, īstenojot valsts pārvaldes funkcijas, nav savu interešu. Pārbaudes ietvaros būtu vērtējama ne tikai atbilstība juridiskās tehnikas prasībām, bet arī atbilstība augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Turklāt šāda pārbaude veicama pirms parakstu vākšanas otrā posma, lai nemaldinātu pilsoņus par likumprojekta kvalitāti.

Ja analizējam neoficiāli pieejamo konkrēto likumprojektu par pilsonības piešķiršanu nepilsoņiem, nav noliedzamas Saeimas un tautas tiesības pārskatīt pilsoņu kopumu, tomēr vienmēr jāizvērtē šādu izmaiņu juridiski vēsturiskais konteksts. Vēršam uzmanību uz Satversmes tiesas praksē sniegto interpretāciju, kas zemāk tekstā citēta tuvu spriedumu tekstam un varētu būt noderīga projekta izvērtēšanas laikā:

- 1) neatkarības atgūšana pēc Latvijas okupācijas perioda deva likumdevējam iespēju noteikt Latvijas pilsoņu kopumu. Latvijas kā starptautisko tiesību subjekta kontinuitāte radīja tiesisku pamatu tam, lai noteiktai personu grupai (tagadējiem nepilsoņiem) netiktu automātiski piešķirts pilsoņa statuss. Latvijas kontinuitātes juridiskais pamats ir nostiprināts Augstākās padomes 1990.gada 4.maija Deklarācijā par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu (*sk. Satversmes tiesas 2005.gada 7.marta spriedumu lietā Nr. 2004-15-0106*);
- 2) valstij, kas atjaunojusi neatkarību, pamatojoties uz valsts nepārtrauktības doktrīnu, ir tiesības patstāvīgi izlemt visus nepieciešamos valsts dzīves jautājumus saskaņā ar tās konstitucionālo iekārtu un tiesību normām. Apgalvot vai netieši norādīt, ka Latvijai automātiski ir kādi pienākumi, kas sakņojas padomju periodā, - tas būtu starptautisko tiesību izpratnē prettiesiskās Latvijas okupācijas un aneksijas fakta noliegums un neatbilstu *ex injuria ius non oritur* (netiesiska rīcība tiesības nerada) principam un starptautiskajās tiesībās noteiktajam neatzīšanas pienākumam (*sk. Satversmes tiesas 2011.gada 17.februāra spriedumu lietā Nr. 2010-20-016*);
- 3) Latvijas valsts kontinuitāte ir mugurkauls visam Latvijas konstitucionālo tiesību organismam. Tieši tāpat uz Latvijas valsts nepārtrauktību ir balstīta visa modernās Latvijas valsts konstrukcija (*sk. Satversmes tiesas 2007.gada 29.novembra spriedumu lietā Nr. 2007-10-0102*);
- 4) Neatkarības deklarācijas pieņemšana un Satversmes 2.panta darbības atjaunošana iniciēja Latvijas neatkarības atjaunošanas procesu, pamatojoties uz nepārtrauktības doktrīnu. Savukārt līdz ar Satversmes 1.panta darbības atjaunošanu Latvijas pilsoņiem radās pašāvēība uz to, ka lēmumi tiks pieņemti,

ievērojot nepārtrauktības doktrīnas pamatnostādnes (*sk. Satversmes tiesas 2010.gada 13.maija spriedumu lieta Nr. 2009-94-01*).

Apzinoties Centrālās vēlēšanu komisijas uzdevumu atbildīgumu un nepieciešamību uz kvalitatīvu un savlaicīgu Valsts prezidenta kancelejas un Centrālās vēlēšanu komisijas sadarbību Satversmes 78.panta piemērošanā, savu iespēju robežās esam gatavi sniegt atbalstu, lai nodrošinātu abām institūcijām pieņemamu un tiesisku dokumentu noformēšanu.

Edgars Pastars
Valsts prezidenta likumdošanas un juridiskais
padomnieks